Työvoiman ulkopuolella olevat

Johanna Alatalo TEM/Tutkimus- ja ennakointiryhmä

Yleiskuva

- Suhdanteet ja työmarkkinatilanne yleensä vaikuttavat melko paljon siirtymiin eri työmarkkina-asemien välillä (työlliset, työttömät, työvoiman ulkopuolella olevat)
- Makrotasolla luvut ovat silti melko vakaita, mutta liikettä on paljon eri ryhmien välillä, kuten myös yksilötasolla; tilapäisesti jonkin ryhmän osalta voi olla suuriakin muutoksia, mutta ne eivät välttämättä ole pysyviä.
- Ylivoimaisesti suurin kysymys työvoiman ulkopuolella olevien määrän kasvussa pidemmällä aikavälillä tarkasteltuna on ikärakenteen muutos (ks. kuvio alla; huom. asteikko).

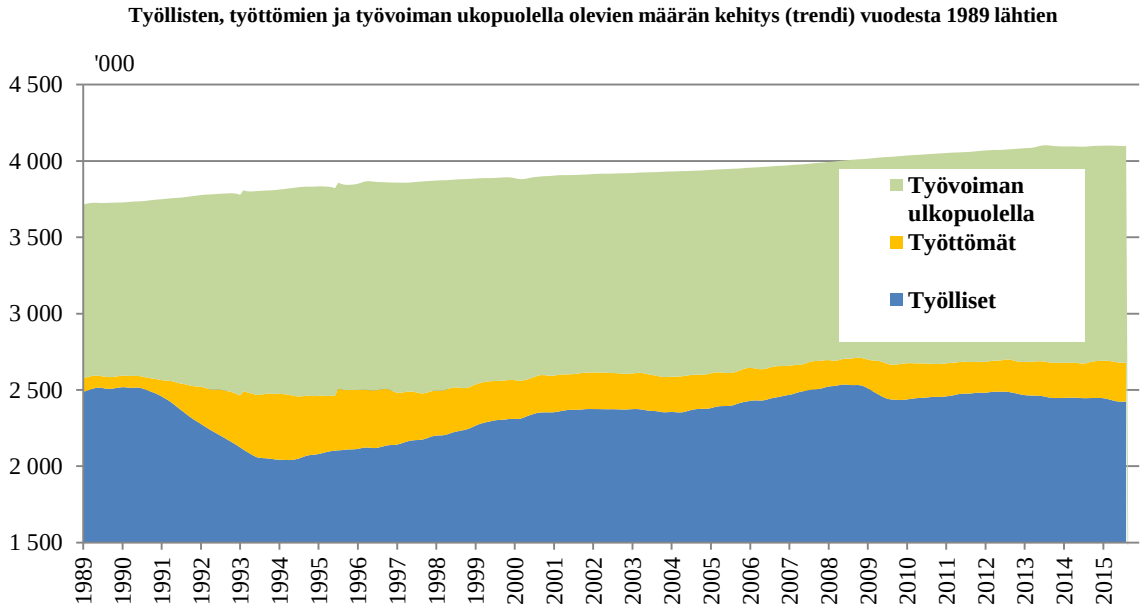

- Se on myös kaikkein merkittävin tekijä kestävyysvajeen taustalla sekä suurin syy siihen, miksi tarvitsemme huomattavasti nykyistä korkeamman työllisyysasteen.
- Kansainvälisessä vertailussa Suomessa naisten osallistuminen työmarkkinoille on poikkeuksellisen korkea, miesten vain vaatimatonta keskitasoa. Ruotsista jäämme huomattavasti jälkeen molempien osalta.
- Riittävän korkeaa työllisyysastetta (pidemmällä aikavälillä) on vaikeaa, ellei mahdotonta, saavuttaa, ellei sekä työttömyys alene että osallistumisaste nouse.

Tilanne vuonna 2014 sekä joitakin havaintoja vuosilta 2012-2014

- Kaiken kaikkiaan työvoiman ulkopuolella olevia on paljon: ikäryhmässä 15-74 noin 1 400 000 (tästä 65-74 v- noin 540 000), ikäryhmässä 15-64 noin 930 000 (v. 2014)
- Tärkein syy siihen, että työvoiman ulkopuolella olevien määrä on viime vuosina kasvanut, on ikärakenteen muutos – tämä näkyy siinä, kuinka 65-74-vuotiaiden työvoiman ulkopuolella olevien määrä on kasvanut, heistä valtaosa on eläkkeellä.
- Ikääntyneitä (55-64v.) on työmarkkinoiden ulkopuolella noin 270 000 ja tärkein syy (noin 210 000) on vanhuus- tai työkyvyttömyyseläke; työkyvyttömyyseläkkeiden osalta kehityssuunta on kuitenkin vähenevä.

- Vuosina 2012- 2014 oli nähtävissä, että ns. parhaassa työiässä olevien (25-34 v. 35-44 v.) työvoiman ulkopuolella olevien määrä kasvoi; kuviossa muutokset näyttävät melko pieniltä, koska kokonaisuudessaan näissä ikäryhmissä muutokset olivat erisuuntaisia ja siten toisiaan kumoavia sukupuolittain sekä vaihtelevien lyhyempien periodien aikana.
- Mm. vuonna 2013 huomiota herätti se, kuinka parhaassa työiässä olevia naisia siirtyi paljon työmarkkinoiden ulkopuolelle; tuolloin selittäjänä ei kuitenkaan ollut lisääntyvä lastenhoito vaan pikemminkin ”muu syy” – jota tulkittiin niin, että kyse saattoi olla aktiivisesta työnhausta luopumisesta. Se ei kuitenkaan ole ollut mikään jatkuvasti lisääntyvä trendi, eikä sen tarvitse tarkoittaa pysyvää siirtymistä työmarkkinoiden ulkopuolelle.
- Nuoria (15-24 v.) on työvoiman ulkopuolella noin 320 000 (vuosikeskiarvo v. 2014), mutta heistä suurin osa (260 000) on opiskelijoita. Lisäksi tässä ikäryhmässä syynä on varusmiespalvelu noin 20 000 hengellä (jopa hieman enemmän on niitä, joilla on ”muu syy” tai ei tietoa). Lasten (tai muun omaisen) hoito on syynä harvemmalla (noin 8 000); se painottuu ikäryhmiin 25-34 v. sekä 35-44 v.

Työvoiman ulkopuolella olevat ikäryhmittäin

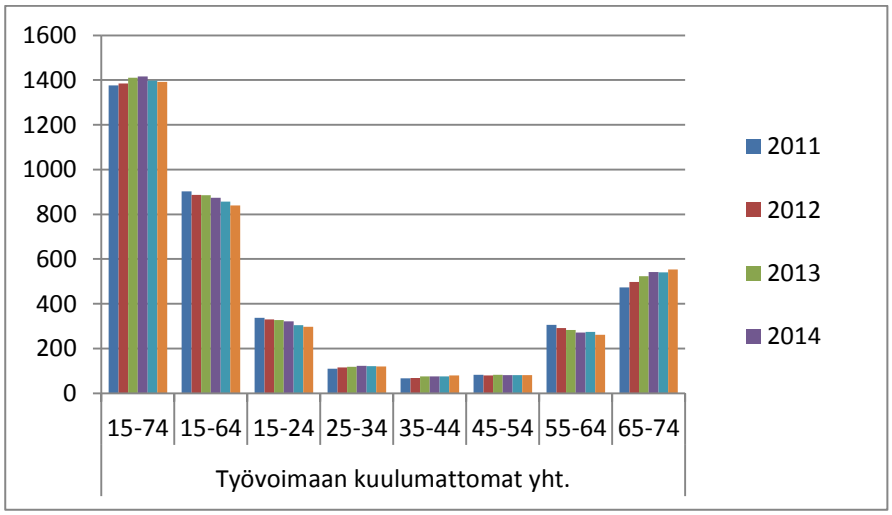

Muutokset viime aikoina (tammi-elokuu 2014- 2015)

- Edellisessä kappaleessa kaikki viittaukset siis vuosikeskiarvoihin v. 2014; yllä olevassa kuviossa kuitenkin myös vertailtu viimeisiä käytettävissä olevia lukuja eli tammi-elokuu v. 2015 vastaavaan ajanjaksoon vuonna 2014.
- Tämän perusteella työvoiman ulkopuolella olevien määrä 2014 ja 2015 on suunnilleen sama koko ikäryhmässä (15-74 v.) ja se on laskenut ikäryhmässä 15-64 v..
- Erityisesti 55-64v. työvoiman ulkopuolella olevien määrä on vähentynyt, sekä muutamina aiempina vuosina että myös viime aikoina.
- Aiemmin nähty huolestuttava työvoiman ulkopuolella olevien määrän kasvu parhaassa työiässä olevien kohdalla näyttäisi pysähtyneen; samalla on hyvä muistaa, että osallistumisasteet ovat pidemmällä aikavälillä kuitenkin laskeneet (ovat alempia kuin ne olivat 1980-luvulla) – ja niitä tulisi pyrkiä nostamaan kaikissa ikäryhmissä.
- Viime aikoina on nähty pientä laskua työvoiman ulkopuolella olevien määrissä.
- Luvut kuitenkin voivat vaihdella paljon kuukausittain, joten tämä ei suoraan kerro tilanteesta esimerkiksi lähitulevaisuudessa; työmarkkinoiden ulkopuolelta voi siirtyä suurikin määrä työllisiksi tai työnhakijoiksi sitten, kun työmarkkinatilanne paranee.

Työvoiman ulkopuolella oleminen selittää osaltaan eroja eri työttömyysluvuissa

- Aika ajoin keskustelua herättää se, miksi Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan työttömiä on paljon vähemmän kuin TEM:n työnvälitystilaston mukaan.
- Ne mittaavat eri asiaa. Työvoimatutkimuksessa työttömäksi tilastoituu vain henkilö, joka haastattelua edeltävän 4 viikon aikana on hakenut töitä ja on edelleen haastattelun aikaan työtön; siten tilapäinenkin, kyseiseen ajanjaksoon osuva ei-aktiivisuus merkitsee sitä, ettei tilastoidu työttömäksi.
- Vuonna 2014 työttömiä oli työvoimatutkimuksen mukaan noin 232 000 (kuvio vasemmalla) ja työnvälitystilaston mukaan noin 325 000 (kuvio oikealla).

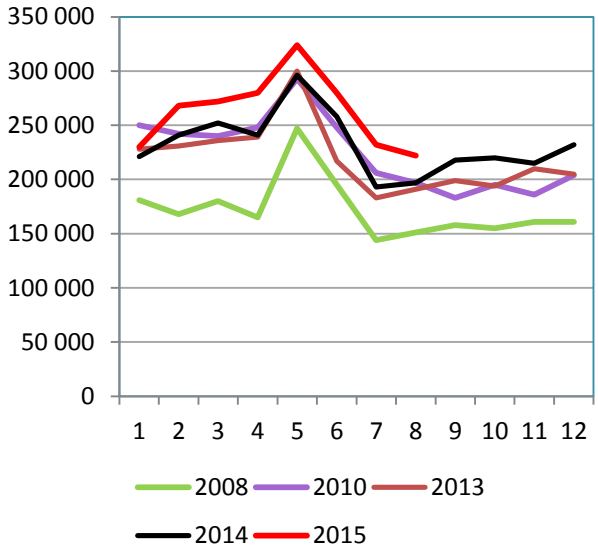

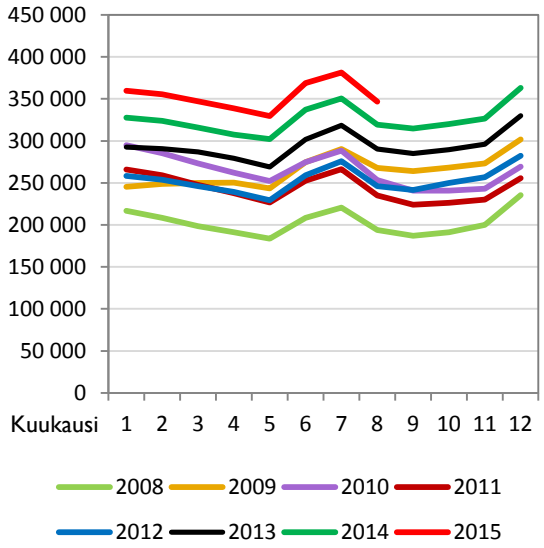

- Piilotyöttömyys (kuvio oikealla) selittää osaltaan eroa kahden eri työttömyysluvun välillä. Karkeasti voi sanoa, että jos työvoimatutkimuksen työttömiin lisätään piilotyöttömät, suuruusluokka on sama kuin työnvälitystilaston työttömien määrä (vaikkei lukuja silti voi suoraan rinnastaa).
- Kuten edellä todettiin, valtaosa työvoiman ulkopuolella olemisesta (kuvio vasemmalla) johtuu kuitenkin muusta.

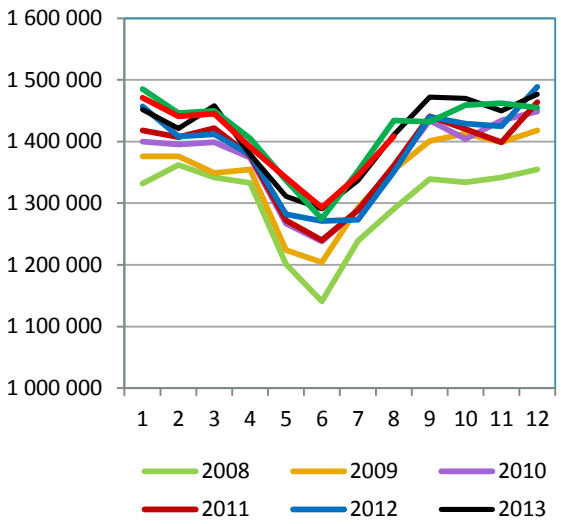
1 600 000
1 500 000
1 400 000
1 300 000
1 200 000
1 100 000
1 000 000
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
2008
2009
2010
2011
2012
2013

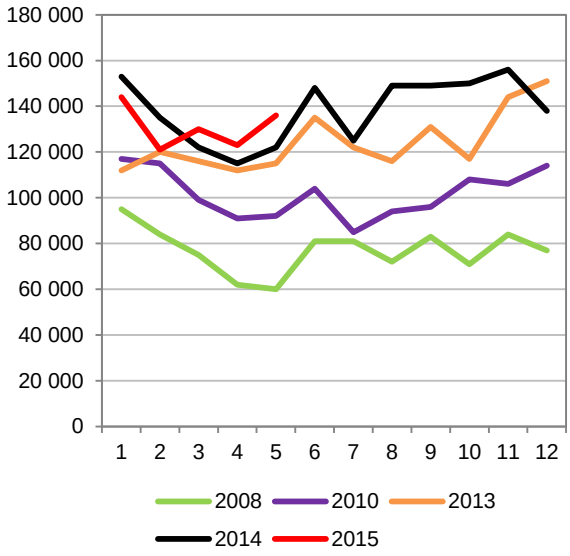
180 000
160 000
140 000
120 000
100 000
80 000
60 000
40 000
20 000
0
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
2008
2010
2013
2014
2015